

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget)

Regeringens Fødevarerpolitiske redegørelse II af 27/2 01.

(Redegørelse nr. R 11).

Fødevarerministeren (Ritt Bjerregaard):

FØDEVARER SOM OFFENTLIGT ANLIGGENDE SIKKERHED, SUNDHED OG KVALITET

Indledning

Den økonomiske og teknologiske udvikling har – sammen med samfundsudviklingen i øvrigt – haft en række vidtrækkende konsekvenser for borgerne og de fødevarerproducerende erhverv, og selv om udviklingen har medført mange fordele, herunder øget velstand, har den samtidig givet anledning til betydelige problemer. Udviklingen i produktiviteten og den teknologiske udvikling har både konsekvenser for forbrugerne og for strukturen i de fødevarerproducerende erhverv. Den påvirker fødevarer sikkerheden, sundheden og miljøet, herunder den vilde flora og fauna. Og den spiller en rolle for havmiljøet, samt for udviklingen i den måde landbruget behandler naturen og husdyrene på.

Generelt går udviklingen på det fødevarerpolitiske område i dag hurtigere og finder sted på langt flere felter end tidligere. Årsagerne hertil er mange, men set i et lidt større perspektiv har de rod i de meget store ændringer, der fandt sted i samfundet i sidste halvdel af forrige århundrede. Disse forandringer har medført, at fødevarerområdet i dag er et offentligt anliggende.

Den moderne produktionsteknologi og videnskab har givet anledning til en række *risici* og *dilemmaer*, der nødvendiggør politiske beslutninger, som bør træffes på grundlag af en offentlig debat og dialog. De politiske beslutninger bør fremstå klart og åbent, således at de kan blive genstand for offentlig debat.

Hvor befolkningen før i tiden betragtede *risici* som udefra kommende og f.eks. tilskrev dem skæbnen eller naturens luner, er befolkningen nu mere tilbøjelig til at betragte en række *risici* som menneskeskabte, dvs. som konsekvenser af menneskets adfærd eller handlinger. Mange

mennesker er i dag mere bekymrede over konsekvenserne af, hvad mennesket selv gør ved naturen end over naturens trusler mod mennesket.

Karakteristisk for en række af de *risici*, som opfattes som væsentlige i dag, er, at hverken videnskaben eller det enkelte menneske kan beregne eller forudsæ de nøjagtige, langsigtede konsekvenser af forskellige handlinger.

En række af de aktuelle *risici* eller problemer kender heller ikke landegrænser.

Samfundsudviklingen og ændrede produktionsmetoder medfører desuden risiko for nye typer af problemer. Regeringen vil påtage sig sit ansvar for, at der findes løsninger på problemerne, og at disse løsninger findes på grundlag af en åben erkendelse af problemerne og en klar udtalt politik.

Det skal i denne proces tydeliggøres, at der ved fastlæggelsen af fødevarerpolitikken er en række alvorlige dilemmaer, som befolkningen må tage stilling til, for at regeringen kan fastlægge politikken.

Væsentlige dilemmaer er:

Kravet om fødevarer sikkerhed – fødevarer kvalitet

Bestræbelser efter total fødevarer sikkerhed vil i visse tilfælde kunne forringe fødevarernes kvaliteter i andre henseender. F.eks. kan pasteurisering af mælk til ostefremstilling gå ud over kvaliteten i visse specialoster. Et andet eksempel er, at konserveringsmidler, som forøger fødevarer sikkerheden, kan forringe fødevarer kvaliteten.

Fødevarer sikkerhed – dyrevelfærd

Bestræbelser efter maksimal fødevarer sikkerhed kan i en række tilfælde gå ud over dyrenes velfærd. F.eks. vil fritgående dyr være mere tilbøjelige til at blive inficeret med campylobakter, end dyr, der lever livet i isolerede og gennemkontrollerede omgivelser.

Miljø – dyrevelfærd

Ønsker om dyrevelfærd kan være i modstrid med miljøhensyn. F.eks. vil velfærdsstalde med halm på gulvet til kvæg i stedet for spaltegulve medføre ringere mulighed for at begrænse miljøforureningen, bl.a. på grund af ammoniakfordampning ved udbringning af halmen. Ligeledes vil forureningsproblemerne som følge af fritgående svin alt andet lige være større end fra svin på tremmegulve i gennemkontrollerede stalde.

Funktionalitet – naturlighed

Den videnskabelige udvikling vil medføre, at det i stigende grad bliver muligt at konstruere fødevarer med ønskede egenskaber, herunder funktionelle fødevarer og genmodificerede produkter. Udviklingen i en række lande viser, at mange forbrugere kan være interesseret i funktionelle eller genmodificerede fødevarer med særlige egenskaber, som angives at have f.eks. helbredende eller sygdomsforebyggende virkninger. I modsætning hertil står et udbredt krav hos forbrugerne om naturlige produkter, hvor man føler, man kan gennemskue og overskue egenskaberne, produktionsprocesserne og konsekvenser i øvrigt.

Globalisering og industrialisering – lokal produktion

En del forbrugere foretrækker fødevarer, som er produceret i små lokale produktionsenheder, og som man føler man kan gennemskue. I modsætning hertil står et udbredt krav om bevarelse af den velstandsudvikling, som industrialiseringen, globaliseringen og liberaliseringen af verdenshandelen har muliggjort.

Krav om økonomisk vækst – miljø, arbejdsmiljø og dyrevelfærd

Produktivitetsstigningen og den økonomiske vækst – som danskerne vel i øvrigt generelt forventer vil fortsætte – giver anledning til en række problemer og dermed dilemmaer, der nødvendiggør, at der løbende tages beslutninger om indgreb for at påvirke udviklingen, bl.a. med hensyn til miljø, arbejdsmiljø, dyrevelfærd og bevarelse af landskabelige værdier.

Korrekt ernæring – kvalitet, herunder smagskvalitet

Konsekvent sund ernæring vil undertiden kunne forringe den nydelse, der kan være forbundet ved at indtage visse typer fødevarer. Ved konsekvent at undgå at spise chokolade, selv om den er af høj kvalitet, og ved konsekvent at undgå at spise fede oste, eller kød med fedtmarmorering, kan man opnå nogle point på sundhedsskalaen, men man går til gengæld glip af gode smagsoplevelser. Også her gælder det med andre ord om forvaltning at finde den rette balance.

Udviklingen i holdningerne, bl.a. til de nævnte dilemmaer, ny viden og den teknologiske udvikling, betyder, at fødevarerpolitikken ikke er en statisk, men en løbende proces.

Regeringen lægger derfor afgørende vægt på, at der bliver debat om fødevarerpolitikken. Kun herved bliver der grundlag for at træffe politisk

holdbare beslutninger til gavn for befolkningen og for de fødevarereproducerende erhverv.

På denne baggrund fremlægger regeringen sin nye fødevarerpolitiske redegørelse: »Fødevarer som offentligt anliggende – Sikkerhed, sundhed og kvalitet«, der sætter fokus på udfordringerne inden for det fødevarerpolitiske område ved byndelsen til det nye århundrede.

Redegørelsen indeholder en kort beskrivelse af den samfundsøkonomiske udvikling, som har ført frem til den nuværende fødevarerpolitiske situation. Redegørelsen sætter fokus på regeringens prioritering af en række af de væsentligste opgaver på det fødevarerpolitiske område. Endelig opstilles regeringens målsætninger og handlingsplan for regeringens politik.

I et bilag til redegørelsen er der givet en mere fyldig gennemgang, ligesom der er givet en status for gennemførelsen af initiativerne affødt af den første fødevarerpolitiske redegørelse af januar 1998. (Ikke optrykt her).

Industrialiseringen af fødevarerproduktionen

Fødevarerpolitikken har ændret karakter og må i dag i det 21. århundrede betragtes som et offentligt anliggende. Årsagerne hertil er navnlig industrialiseringen af fødevarerproduktionen både i den primære sektor og forarbejdningsindustrien og den velstand, der er skabt bl.a. med den stigende erhvervsfrekvens.

Koncentrationstendenserne inden for det primære jordbrug mindsvares af en tilsvarende, men i visse henseender endnu mere markant udvikling inden for fødevarerindustrien og detailhandelen.

De udfordringer, der er på det fødevarerpolitiske område, og dermed også behovene for en offentlig indsats på området, har både en national og – i stigende omfang – en international dimension. Koncentrationstendenserne, masseproduktionen og specialiseringen er ikke alene et resultat af den teknologiske og økonomiske udvikling i Danmark, men bør ses i global økonomisk-politisk sammenhæng. Udviklingen foregår på tværs af landegrænserne, og den foregår netop i kraft heraf med øget hastighed.

Hertil kommer, at industrialiseringen af fødevarerproduktionen og den øgede internationale handel med fødevarer har medført, at hvis noget virkeligt går galt ét sted, så kan skaderne – uden det fornødne beredskab – nå et betydeligt omfang.

Det er bl.a. forhold som disse, der sammen med fødevarersektorens vægt i samfundsøkonomi

mien, udgør en væsentlig del af begrundelserne for et stærkt offentligt engagement på fødevarerområdet og for et tæt internationalt samarbejde om forebyggelse og løsning af de problemer, der er forbundet med produktion, handel og forbrug af fødevarer.

Ændringerne i familiens rammer og funktioner

Danmark har en af verdens højeste erhvervsfrekvenser for kvinder.

Ændringen i familiemønstret er et udtryk for den velfærdsmodel, danskerne har valgt. Udviklingen har medført, at en række af de funktioner, som tidligere lå i familierne, nu er professionaliserede, idet de helt eller delvist er overgået til det offentlige, eller i større eller mindre udstrækning udføres af den private sektor.

Familierne anvender i dag mindre tid til madlavning i hjemmet end tidligere. Det skyldes ikke alene udviklingen på arbejdsmarkedet, men også at madlavning i dag skal konkurrere med en række andre aktiviteter og fritidsinteresser. Resultatet heraf er, at en stigende del af familiernes madbudget anvendes til tilberedte produkter, herunder halvfabrikata eller færdigretter, der nemt og hurtigt kan tilberedes eller serveres i hjemmet. Virksomhederne markedsfører stadigt nye produkter for at tilpasse sig eller fremskynde efterspørgslen.

Forbrugerne har som følge af udviklingen og som følge af den øgede afstand til og fremmedgørelse over for producenterne og produktionen fået sværere ved at vurdere kvaliteten af den mad, de spiser. Jo mere tilberedt, jo mere sammensat man køber sin vare, dvs. jo mere færdig varen er, jo sværere er det at vurdere kvaliteten af de råvarer, der ligger til grund for varen. Forbrugerne har desuden fået sværere ved at gennemskue, hvilke produktionsprocesser produkterne har gennemgået og hvilke risici, der kan være forbundet med indtagelse af fødevarerne. Bl.a. disse forhold er medvirkende årsager til, at flere og flere forbrugere er ængstelige over udviklingen på fødevarerområdet, og at der er en udbredt mistillid til fødevarerprodukterne og producenterne. Samme tendens gør sig gældende med hensyn til forbrugernes opfattelse af den offentlige indsats.

Fødevarerne og det private forbrug

Sideløbende med den økonomiske udvikling er den andel af indkomsten, der anvendes til fødevarer, faldet ganske væsentligt de sidste halvtreds år. Den udgjorde kun 10,8% i 1999.

Der er således meget, der tyder på, at danskerne i højere grad end andre kigger på prisen, når de lægger fødevarer i indkøbskurven.

Danske forbrugere har ikke været specielt interesserede i fødevarer af høj gastronomisk kvalitet, og den danske fødevarersektor har haft tradition for at levere masseproducerede produkter af en ensartet kvalitet.

Statens opgaver i forhold til produktion, afsætning og anvendelse af fødevarer

De væsentligste formål med det statslige engagement i relation til produktion og afsætning af fødevarer er

- at sikre, at de fødevarer, der produceres og afsættes til forbrugerne, er sunde og af høj kvalitet, samt at sikre et højt informationsniveau herom,
- at fremme produktionsforhold, der bevarer jordbrugs- og fiskerierhvervenes ressourcegrundlag samt sikrer miljøet, dyrevelfærd og gode arbejdsbetingelser, samt
- at fremme lønsom produktion og afsætning inden for de fødevarerproducerende erhverv.

Fødevarerpolitikken i erhvervspolitisk perspektiv

Regeringen vil både i EU og globalt i WTO arbejde for at fremme en liberalisering af samhandelen med fødevarer, dvs. for en fjernelse af handelshindringer og for en nedtrapning og fjernelse af støtteordninger, der forvrider konkurrencen og tilskynder til overproduktion, som ikke kan afsættes på markedsmæssige vilkår.

Med henblik på at medvirke til en hurtig optagelse af de øst- og centraleuropæiske ansøgerlande i EU vil regeringen på landbrugsområdet fortsætte det samarbejde, der allerede er indledt med landbrugsmyndigheder- og organisationer i Baltikum og det øvrige Centraleuropa.

Forskning og udvikling

Regeringen finder det væsentligt at sikre optimale muligheder for, at forskningsresultaterne i den offentlige forskning kan udnyttes til gavn for forbrugerne, virksomhederne og primærproducenterne, og at forsknings- og udviklingsarbejdet sker i samarbejde mellem erhvervslivet, sektorforskningsinstitutionerne og universiteterne, herunder på tværs af landegrænserne.

Uddannelse

Mere end nogensinde er det i dag en afgørende konkurrenceparameter for fødevarersektoren at

være i stand til at rekruttere tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft.

Regeringen har gennemført en omfattende reform af voksen- og efteruddannelserne, der har til formål at tilbyde relevant videre- og efteruddannelse til alle voksne, herunder især at prioritere indsatsen for de kortuddannede. Flere kortuddannede skal opkvalificeres til faglærte bl.a. gennem nye muligheder for at få arbejds erfaring og faglige kurser godskrevet som del af en uddannelse, der giver formel erhvervskompetence. Men der skal samtidig sikres mulighed for, at kortuddannede kan kvalificeres gennem efteruddannelse, der giver anerkendt kompetence med jobfunktioner for øje.

Arbejds miljø

Selv om der er gjort betydelige fremskridt gennem regeringens generelle politik på arbejdsmiljøområdet og virksomhedernes egen indsats, er der inden for fødevarer sektoren fortsat et stort behov for en målrettet indsats på en række områder. Oplysninger fra Arbejdsministeriets viser, at der inden for de fødevarer fremstillende erhverv fortsat er betydelige arbejdsmiljøproblemer i form af psykiske belastninger, arbejdsulykker, ergonomiske belastninger og støj.

Ud over den generelle indsats på arbejdsmiljøområdet vil regeringen i lovgivningsarbejdet og gennem udførelsen af regler inden for fødevarerområdet tilstræbe, at løsning af arbejdsmiljøproblemer opprioriteres.

Fødevarer sikkerhed – ansvar, kontrol og gennemsommelighed

Forbrugerne har krav på, at fødevarer er sikre, og det er uacceptabelt, hvis fødevarer udgør en sundhedsmæssig risiko.

Hovedprincipperne i regeringens fødevarerpolitik er sikkerhed, gennemsommelighed og troværdighed, og myndighedernes indsats er derfor koncentreret om tre væsentlige områder:

- Klare regler, som sikrer et højt niveau for fødevarer sikkerhed og -kvalitet
- Effektiv og målrettet kontrol med overholdelse af reglerne
- Åbenhed og gennemsommelighed omkring regler og kontrol.

Regeringen finder det vigtigt, at vurdering af sikkerhed og risiko i relation til fødevarer tager udgangspunkt i forsigtighedsprincippet i de si-

tuationer, hvor der er rejst en videnskabeligt baseret mistanke, men hvor der endnu ikke er tilstrækkeligt videnskabeligt grundlag for at be- eller afkræfte denne mistanke.

Den offentlige kontrol

Fødevarer kontrol i relation til fødevarer sikkerhed er et emne, der har stor bevågenhed hos både forbrugerne og pressen, bl.a. som følge af det store antal tilfælde af fødevarer bårne sygdomme.

En væsentlig forudsætning for forbrugernes tillid til fødevarer er, at fødevarer kontrollen er effektiv, gennemsommelig og troværdig, og at der sanktioneres konsekvent ved overtrædelse af reglerne.

Vedtagelsen i 1998 af lov om fødevarer m.m. skabte grundlaget for, at kontrolstrukturen kunne ændres til et effektivt og enstrengt statsligt kontrolsystem for hele fødevarer kæden med udgangspunkt i den enkelte virksomheds produktansvar. Fødevarer- og veterinær kontrollen blev samlet i Fødevarer direktoratet, og der blev nedsat et fødevarer kontroludvalg og en revisionsenhed til at overvåge, om fødevarer kontrollen gennemføres på en ressourcemæssig hensigtsmæssig måde og i overensstemmelse med lovgivning, fastlagte strategier, planer og målsætninger. Samtidigt gør loven det muligt at gennemføre ensartet sanktionspraksis i hele landet og anvende systemet med administrative bøder for hele fødevarer området.

Den offentlige kontrol skal udøves behovsorienteret, regelmæssigt og udføres så tæt på kilden som muligt. Der føres både regelmæssigt tilsyn hos producenterne, gennemføres en analytisk kontrol som støtte, og tilrettelæggelsen sker med hensyntagen til befolkningens bekymringer. Herudover gennemføres en række overvågningsprogrammer på forskellige udvalgte områder.

Egenkontrol

Det er fødevarer producenterne, som har ansvaret for fødevarer nes sikkerhed og kvalitet. Det er afgørende, at virksomhederne integrerer hensynet til fødevarer sikkerhed i produktionsprocesserne. Det er således erhvervene, der gennem egenkontrol skal have styr på produktionen, ligesom det er brancherne, der skal gå forrest i arbejdet for åbenhed og troværdighed i fødevarer produktionen.

Offentliggørelse

Fødevareloven giver i en række tilfælde mulighed for offentliggørelse af kontrolresultater. Praksis har været, at virksomheder nævnes med navns nævnelse, når der er konstateret overtrædelser, som har ført til forbud/påbud med omsætningsbegrænsende virkning, dom for overtrædelsen eller virksomhedens accept af et bødeforlæg.

Regeringen ønsker, at alle kontrolresultater skal offentliggøres, uanset om disse viser overholdelse eller overtrædelse af reglerne, og regeringen har fremsat forslag om ændring af fødevareloven med henblik herpå. Fuld åbenhed om kontrolresultaterne skal give forbrugerne mulighed for at reagere og ad den vej påvirke adfærden i virksomhederne.

Fødevarebårne sygdomme og antibiotikaresistens

Det skønnes, at der i Danmark hvert år er omkring 150.000, der bliver syge af fødevarebårne sygdomme eller sygdomme, som overføres fra dyr til mennesker – de såkaldte zoonoser.

Uhensigtsmæssig anvendelse af antibiotika øger risikoen for dannelse af resistente bakteriestammer, så visse infektioner både hos mennesker og dyr ikke længere kan behandles effektivt.

Indsatserne på en række områder viser, at det er muligt at forbedre forholdene.

Regeringen vil arbejde for, at harmoniseringen i EU af indsatsen mod zoonoser sker på et højt niveau, der tillige kan danne grundlag for yderligere nationale fremskridt på området.

Beredskab og overvågning vedrørende BSE styrkes bl.a. som opfølgning på de seneste tiltag i EU.

Midler der indgår i produktionen

Regeringen vil arbejde for, at antibiotika og anden medicin alene må bruges målrettet i sygdomsbekæmpende øjemed. Endvidere skal fællesskabets overvågning af anvendelsen af veterinære lægemidler styrkes.

Regeringen vil fastholde, at grænseværdierne for pesticidrester og medicinrester skal fastsættes under hensyn til forsigtighedsprincippet og så lavt som overhovedet muligt. Der skal ske en løbende tilpasning af grænseværdierne i takt med ny viden.

Kemiske forureninger

Det er regeringens holdning, at grænseværdierne for miljøforureninger skal fastsættes under

hensyn til forsigtighedsprincippet og så lavt som muligt. Der skal ske en løbende tilpasning af grænseværdierne i takt med ny viden.

Tilsætningsstoffer

Regeringen vil fastholde målsætningen om, at brugen af tilsætningsstoffer skal begrænses så meget som muligt med udgangspunkt i følgende forhold:

- brugen skal være sundhedsmæssigt ubetænkelig,
- brugen må ikke medføre en vildledning af forbrugerne,
- brugen skal opfylde et teknologisk behov.

Reguleringen af tilsætningsstoffer foregår primært i EU-samarbejdet, og regeringen vil, både generelt og i enkeltsager, internationalt arbejde for at sikre målsætningen om, at brugen af tilsætningsstoffer skal begrænses mest muligt.

Regeringen fastholder målsætningen om, at basislevnedsmidler helt skal friholdes for farvestoffer og aromastoffer.

Foder

BSE-krisen og dioxinskandalen i Belgien har givet anledning til fornyet opmærksomhed om betydningen af foderstoffer som et væsentligt led i fødekæden. Det er klart, at sunde og sikre foderstoffer er afgørende for fødevarerikkerheden. Indhold, håndtering og tilbagesporing er vigtige faktorer, der er med til at forbedre fødevarerikkerheden.

Regeringen prioriterer en høj sikkerhed på foderstofområdet.

Mærkning og GMO m.v.

Forbrugerne har behov for fyldestgørende information, så de kan foretage et kvalificeret og reelt valg mellem forskellige produkter, herunder fra vælge fødevarer, som har været underkastet en bestemt behandling eller proces, eller vælge fødevarer ud fra økologiske, etiske, ernærings-, kvalitets- eller dyrevelfærdsmæssige hensyn.

Regeringen vil fortsætte arbejdet for en forbedring af reglerne for mærkning.

Regeringen finder, at forbrugerne skal informeres, når genteknologi er anvendt ved fremstilling af fødevarer, uanset om der kan måles DNA eller protein fra genmodificeringen i produkterne. Informationerne skal sikre, at forbrugerne gives et reelt valg mellem traditionelle produkter og produkter, som helt eller delvist er fremstillet ved genteknologi.

Befolkningens frygt for sygdomme skal ikke udnyttes ved markedsføring af fødevarer. Hvis sundhedsanprisninger skal tillades på enkelte områder, skal udsagnene være videnskabeligt dokumenteret og produkterne medføre en klar sundhedsmæssig fordel for forbrugerne. Også produkternes eventuelle negative egenskaber skal indgå i vurderingen. I givet fald bør kun de sundhedsanprisninger tillades, som støtter og er i overensstemmelse med den nationale sundheds- og ernæringspolitik.

Regeringen finder, at der fortsat er behov for øget kontrol og en skærpet indsats mod vildledning, specielt vedrørende information om produkternes tilblivelse og ernæringsmæssige egenskaber.

Ernæring

Danmark har en trist rekord på europæisk plan i udbredelsen af livsstilssygdomme. Danskernes middellevetid er ganske vist steget i de seneste årtier, men ikke nær så meget som i de øvrige europæiske lande. I dag er vores middellevetid en af de laveste i de vesteuropæiske lande. Samtidig viser befolkningsundersøgelser og forskningsresultater, at vi spiser for meget og for fedt og rører os for lidt.

Det er derfor vigtigt, at der gøres en samlet og koordineret indsats for at vende denne udvikling. En sådan indsats skal sætte ind på alle områder: børn, unge, voksne og ældre, skoler, kantiner, plejehjem, sygehuse, oplysning til familier og lokalområder.

Regeringen vil styrke indsatsen for at sikre befolkningen den viden, der er nødvendig for at fremme sunde og gode kostvaner.

Det er regeringens mål at styrke det tværsektorielle samarbejde, hvor fødevarereproducenter, detailhandel, forskning, myndigheder og borgere i fællesskab samarbejder om at skabe de bedste muligheder for, at borgerne kan udvikle og fastholde sunde mad- og måltidskulturer.

Regeringen vil arbejde for, at forskningen i ernæring og kostvaner fortsætter, og at der sættes særlig fokus på metoder til og forhold af betydning for at udvikle sunde vaner.

Fødevarernes kvalitet

Som nævnt har en række forhold medført, at forbrugernes muligheder for at gennemskue markedet er blevet mindre. Dette, sammenholdt med at forbrugerne i stigende grad fokuserer på både de umiddelbare kvaliteter som syn, smag og konsistens og de produktionsmæssige kvali-

teter som økologi, dyrevelfærd, arbejdsmiljø o.s.v., bevirker, at det i stadig stigende grad bliver en offentlig opgave at skabe rammer for og informere om fødevarer med særlige kvaliteter. Indsatsen skal medvirke til, at der defineres fælles rammer for sådanne produkter, og at forbrugerne kan gøre sig bekendt med kravene til produkterne og produktionsprocesserne.

Økologiske fødevarer

Regeringen vil intensivere indsatsen for at fjerne barriererne for økologisk produktion og afsætning, herunder eksport. På finansloven for år 2001 er der afsat særlige midler til nedbrydning af eksportbarrierer på økologiområdet, herunder til en række initiativer, der forbedrer Fødevareministeriets muligheder for at bistå virksomhederne i forbindelse med deres indsats for eksport af økologiske fødevarer.

Kontrollen med den økologiske produktion skal styrkes gennem en særlig indsats, bl.a. med intensiveret anvendelse af krydskontrol, således at forbrugerne kan have tillid til, at de økologiske varer, de køber, rent faktisk er produceret efter reglerne.

Kvalitetsmærkningsordningen

Regeringen vil gøre kvalitetsmærkningsordningen mere forbrugerorienteret og arbejde for, at ordningen gives større gennemslagskraft i offentligheden. Spisekvalitet skal spille en væsentlig rolle, og ordningen skal udvides, så den kan omfatte flere forskellige produkttyper, herunder både råvarer og forarbejdede produkter. Regeringen har derfor i efteråret 2000 taget initiativ til en væsentlig revision af ordningen.

Oplysning af forbrugerne om hensigtsmæssig anvendelse af fødevarer

Ernæringsoplysning, forbrugeroplysning og generel vidensformidling om fødevarer spiller fortsat en væsentlig rolle i regeringens fødevarerpolitik. Velinformerede forbrugere og erhvervsdrivende er en forudsætning for, at forbrugerne kan foretage et reelt valg og tage ansvar for egne handlinger, og for at man kan få en meningsfuld offentlig debat på fødevarerområdet.

Regeringen vil gennem en række initiativer styrke Fødevareministeriets forbrugerprofil og vil i den forbindelse styrke oplysningsindsatsen for at fremme efterspørgsel på og produktion af sunde og gode fødevarer.

Regeringen vil udnytte informationsteknologien til at skabe større åbenhed i forvaltningen

og til at sikre borgerne let adgang til information om fødevarer.

For at støtte en positiv udvikling af den danske madkultur er det besluttet at oprette Måltidets Hus. Formålet med Måltidets Hus er at hæve kvaliteten af det danske måltid på alle niveauer, dvs. både måltider i hjemmet og måltider, der spises på institutioner, kantiner og restauranter.

Fødevarereproduktionens miljøpåvirkninger

Fødevarereproduktionen på landet har på afgørende vis sat sit præg på det danske miljø og kulturlandskab. 64 % af det danske areal anvendes i dag til landbrugsproduktion. Eksperterne er enige om, at der de sidste 50 til 100 år er sket en betydelig tilbagegang for den vilde flora og fauna på landet, og miljøkonsekvenserne af intensiv drift, fjernelse af småbiotoper, pesticidanvendelse, dræning og gødningsanvendelse m.v. har været en del af omkostningerne ved produktionen.

Den danske regering lægger afgørende vægt på, at fødevarereproduktionen finder sted på et miljømæssigt bæredygtigt grundlag, og miljøpolitikken udgør derfor en integreret del af erhvervspolitikken på både jordbrugs- og fiskeriområdet. Et miljømæssigt bæredygtigt fiskeri, herunder en ansvarlig forvaltning af fiskebestandene, og en jordbrugsproduktion, der tager hensyn til natur og miljø, herunder vandmiljøet, og som bl.a. indebærer mindsket næringsstofledning og pesticidanvendelse, er grundlæggende for en holdbar udvikling i de fødevarereproducerende erhverv.

Regeringens målsætninger og handlingsplan

Den Fødevarerepolitiske Redegørelse, januar 1998, fastlagde rammerne for samlingen af den statslige indsats på fødevarereområdet og i særdeleshed etableringen af et enstrengt kontrolsystem ved at overføre den lokale fødevarerekontrol i statsligt regi. Derefter ligger alt ansvar for det offentliges forpligtelser samlet under fødevarereministeren.

Denne redegørelse, Fødevarerepolitisk Redegørelse II, tager udgangspunkt i et samfundsmæssigt helhedssyn.

På dette grundlag opstilles regeringens målsætninger for udviklingen i fødevarerepolitikken. Regeringens målsætninger og handlingsplan er:

Et ubetinget højt niveau for fødevareresikkerhed gennem:

- En fortsat bekæmpelse af fødevarerbårne sygdomme (zoonoser)
- Fastholdelse af målsætningen om, at brugen af tilsætningsstoffer skal begrænses mest muligt
- En effektiv kontrol til sikring mod kemiske forureninger og uønskede reststoffer
- Fødevarereproducenternes ubetingede ansvar for fødevareresikkerheden i forbindelse med produkterne.

En bevidst forbrugerpolitik på fødevarereområdet gennem:

- Gennemførelse af klare regler, målrettet kontrol samt åbenhed og gennemskelighed omkring regler og kontrol
- Indsats for forbedrede mærkningsregler, beskyttelse mod vildledning og bedre information.

En effektiv indsats på ernæringsområdet for at øge sundhed og livskvalitet gennem:

- Information om sunde kost- og motionsvaner
- Fokus på børn og unge, i familierne, i daginstitutioner, i skoler og andre institutioner
- Opprioritering af ældres og syges mad og måltider. Indsatsen skal skræddersyes til den enkeltes behov.

En indsats for fødevarereprodukter med særlige kvaliteter gennem:

- Fortsat udvikling af den økologiske produktion
- Aktiviteter i Måltidets Hus
- Fornyelse af kvalitetsmærkningsordningen.

En effektiv regulering af foderstofområdet gennem:

- Krav om åbenhed om indhold af foderblandinger
- Støtte til skærpede EU-regler om kontrol med foderstoffer.

Styrkelse af fødevarerektorens position gennem:

- Fremme af innovation, forskning, vidensformidling, produktudvikling samt omstillings-evne i virksomhederne
- Tilvejebringelse af optimale muligheder for udnyttelse af forskningsresultaterne.

Sikring af at fødevarerproduktionen foregår på et bæredygtigt grundlag gennem:

- Ajourføring af miljøindsatsen og arbejdsmiljøindsatsen, så den modsvarer udviklingen i samfundet.

Varetagelse af danske interesser i international sammenhæng gennem:

- Fastholdelse af kravet om et højt niveau på områder som fødevarer sikkerhed, miljø og dyrevelfærd i EU og WTO m.v.

- Fastholdelse af kravet om en liberalisering af samhandelen med fødevarerprodukter, dvs. fjernelse af handelshindringer og en nedtrapning og fjernelse af støtteordninger, der forvrider konkurrencen.

Hermed slutter redegørelsen.

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget)

Redegørelse af 2/3 01 om ligestilling - en forudsætning for velfærd, bæredygtighed og demokrati.

(Redegørelse nr. R 12).

Ministeren for ligestilling (Lotte Bundsgaard):

INDLEDNING

I dagens Danmark handler ligestilling både om den enkelte og om samfundet som helhed. Vi har forladt tidligere tiders opdeling i ofre og skurke. Ligestilling er en fælles opgave og et fælles ansvar, som er til gavn for både kvinder og mænd.

Med den nye ligestillingslov er der skabt et godt fundament for den fremtidige ligestillingsindsats. Mainstreaming (dvs. indarbejdelse af et køns- og ligestillingsperspektiv i al offentlig planlægning og forvaltning) er indført som hovedstrategi, og det har skabt betingelser for en øget prioritering, synlighed og professionalisering af ligestillingsarbejdet. Samtidig vil regeringen fokusere på mangfoldighed som et centralt begreb for at se forskelle mellem mennesker som en samfundsressource – og ikke som et samfundsproblem eller en anledning til at skabe sociale skel.

1. LIGESTILLING – EN FORUDSÆTNING FOR ØKONOMISK VÆKST OG SOCIAL VELFÆRD

I modsætning til mange andre lande er det i Danmark normen, at både kvinder og mænd har erhvervsarbejde. Samtidig har danske kvinder en meget høj fertilitet. Velfærdssamfundets mange tilbud har gjort det muligt at forene arbejde og børn.

Den høje erhvervsfrekvens udgør en af de væsentligste forudsætninger for Danmarks solide økonomiske udvikling og er basis for det højtudviklede velfærdssamfund. Allerede i dag er der dog i flere brancher og erhverv problemer med at skaffe kvalificeret arbejdskraft, og den demografiske udvikling med de små ungdomsårgange vil ikke gøre problemerne mindre.

Udfordringen ligger i at fastholde de mange mennesker på arbejdsmarkedet for derved at

sikre fortsat økonomisk vækst og social velfærd. Her kommer ligestilling ind i billedet for:

- at sikre, at den enkelte kan leve et liv, hvor der både er plads til arbejde, familie og fritid,
- at skabe mangfoldighed i virksomhedernes medarbejdersammensætning,
- at sikre lige løn- og arbejdsvilkår som konkurrenceparameter i virksomhedernes rekruttering, og
- at bruge kendskabet til kønsmønstrene blandt marginaliserede kvinder og mænd til at forebygge social udstødning og skabe et rummeligt arbejdsmarked.

Bedre sammenhæng mellem arbejde og familieliv

Stigende arbejdstempo, stadige forandringer og voksende krav til arbejdskraftens kvalifikationer påvirker mange menneskers dagligdag på arbejdspladsen. Selvom jobbet måske samtidig bliver mere udfordrende og udviklende, oplever mange, at arbejdet sluger en stadig større del af deres energi. Udfordringen består i at sikre et godt arbejdsmiljø, så de øgede krav i arbejdslivet ikke går ud over familielivet.

Regeringen har med sine orlovsordninger skabt mulighed for, at begge forældre kan holde orlov med deres børn. Hidtil har det mest været kvinder, der har benyttet muligheden med de problemer, det kan indebære for løn, pension og karriere. Samtidig stiller unge mænd i stigende grad krav om at kunne tage lige og aktivt del i omsorgen for børnene. Udfordringen består i at finde ud af, hvad der skal til for at få en mere ligelig kønsfordeling blandt brugere af orlovsordningerne. Blandt andet er der behov for holdningsændringer i familierne og på arbejdspladserne, så de fædre, der vælger at gøre brug af orlovsordningerne, ikke møder modstand.

På arbejdspladsen er det især de tidsmæssige rammer omkring arbejdet, der har indflydelse på familielivet. Der er behov for en øget fleksibilitet i såvel den daglige arbejdstid som i livsarbejdstiden, så det bliver muligt at tilgodese behov i forskellige livsfaser og i forskellige befolkningsgrupper. Der kan være behov for en periode med lavere arbejdstid, for eksempel for småbørnsfamilier og de, der har omsorgsforpligtelser over for gamle forældre eller en syg ægtefælle. Omvendt kan der være perioder, hvor man har mere tid til arbejde. Ministeren for ligestilling har i 2000 indledt uformelle drøftelser med arbejdsmarkedets parter om modeller for en sådan fleksibel livsarbejdstid.